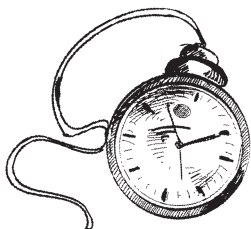

І С Т И Н И

АРТУР КОНАН ДОЙЛ

СПІЛКА РУДИХ

Оповідання

Харків
«ФОЛІО»
2018

ВИПАДОК ІЗ ЖОВТИМ ОБЛИЧЧЯМ

Цілком природно, що я, готуючи до публікації ці короткі нариси, в основу яких лягли ті численні випадки, коли своєрідний талант мого приятеля спонукав мене жадібно вислуховувати його звіт про якусь незвичайну драму, а часом і самому ставати її учасником, частіше зупиняюся на його успіхах, ніж на невдачах. Я чиню так не через турботу про його репутацію, ні: адже саме тоді, коли завдання ставило його в глухий кут, детектив особливо дивував мене своєю енергією та багатогранністю таланту. Я роблю так із тієї причини, що там, де Голмс зазнавав невдачі, дуже часто виявлялося, що ніхто інший так і не досягнув успіху, і тоді розповідь залишалася без розв'язку. Часом, однак, траплялося й таке, що мій приятель помилявся, а істину все ж виявляли. У моїй колекції є приблизно п'ять-шість таких випадків, серед яких найяскравішими та найцікавішими є два — справа про другу пляму й та історія, яку я збираюся розповісти зараз.

Шерлок Голмс волів не вдаватися до тренувань заради тренувань. Небагато ж знайдеться людей, більшою мірою здатних напружувати всю силу своїх м'язів, і у своїй ваговій категорії він був безперечно одним із найкращих боксерів,

котрих я тільки знав. Але в безцілній напрузі тілесної сили він бачив лише марнування енергії, і його, бувало, з місця не зрушиш, крім тих випадків, коли справа стосувалася фаху детектива. Ось тоді він бував і зовсім уже невтомний і не відступався, хоча, здавалося б, для цього було потрібно постійне та неослабне тренування. Правда, він завжди дотримувався надзвичайної помірності в їжі й був до аскетизму простий у своїх звичках. Детектив не піддавався жодним спокусам, а якщо інколи й дозволяв собі кокаїн, то хіба що як протест проти одноманітності життя, коли загадкові випадки ставали рідкісними, а газети не пропонували нічого цікавого.

Якось, коли весна ще тільки починалася, він так розслабився, що пішов зі мною вдень на прогулянку до парку. На в'язах ще лише пробивалися тендітні зелені пагони, а клейкі списоподібні бруньки каштанів уже почали розгортатися в п'ятиперсні листочки. Дві години ми походжали удвох, здебільшого мовчки, як і пасує двом чоловікам, котрі давно знають один одного. Було близько п'ятої, коли ми повернулися на Бейкер-стрит.

— Дозвольте відзвітувати, сер, — сказав наш хлопчик-лакей, відчиняючи нам двері. — Тут приходив якийсь джентльмен, питав про вас, сер.

Голмс поглянув на мене з докором.

— Ось і погуляли серед дня! — зауважив він. — То він пішов, той джентльмен?

— Авжеж, сер.

— Ти не пропонував йому зайти?

— Пропонував, сер, він заходив і чекав.

— Довго чекав?

— Півгодини, сер. Дуже був неспокійний джентльмен, сер, він усе ходив, поки був тут, притоптував ногою. Я чекав за дверима, сер, і все чув. Нарешті він вийшов у коридор і вигукнув: «Що ж він так ніколи й не прийде, цей чоловік?» Це його точні слова, сер. А я йому: «Вам треба ще трохи зачекати». «То я, — сказав він, — зачекаю на свіжому повітрі, бо просто задихаюся! Трохи згодом зайду ще раз». Устав і пішов, і, що я йому не казав, втримати його не було змоги.

— Гарзд, добре, ти зробив що міг, — змилювався Голмс і пішов зі мною в нашу загальну вітальню. — Як же прикро вийшло, Ватсоне! Мені дуже потрібна якась цікава справа, а це, вочевидь, саме така, про що свідчить нетерпіння цього джентльмена. Ага! Люлька на столі не ваша! Отже, він залишив свою. Добра стара люлька з кореня вересу з довгим стержнем, який у тютюнових крамницях називають бурштиновим. Хотів би я знати, скільки в Лондоні знайдеться стержнів зі справжнього бурштину! Дехто думає, що його ознакою є муха. Виникла навіть ціла галузь промисловості — запихати підроблену муху в штучний бурштин. Він був, мабуть, дуже схвилюваний, якщо забув тут свою люльку, яка має для нього велике значення.

— Звідки ви знаєте, що вона дуже важлива для нього? — здивувався я.

— Така нова люлька коштує сім із половиною шилінгів. Однак вона, як бачите, двічі ламалася: одного разу лагодили дерев'яну частину, іншого — бурштинову. Ремонт, зауважте, обидва рази коштував більше, ніж сама люлька, — тут у двох місцях перехоплено срібним кільцем. Людина мала б дуже

дбати про люльку, якщо вважає за краще двічі її полагодити замість того, щоб купити нову за ті самі гроші.

— Щось іще? — поцікавився я, помітивши, що Голмс у задумі крутить люльку в руці та якимось по-своєму її розглядає. Детектив високо підняв її і постукав по ній довгим і тонким вказівним пальцем, як професор, котрий читає лекцію, стукав би по кістці.

— Зазвичай люльки бувають дуже цікаві, — мовив він. — Ніщо інше не містить у собі стільки індивідуального, крім, можливо, годинників і шнурівок на черевиках. Тут, утім, вказівки не надто виражені та не дуже чіткі. Власник, мабуть, дужий чоловік із чудовими зубами, шульга, неакуратний і не дуже схильний до економії.

Мій товариш оприлюднював цю інформацію недбало, ніби несамохіть, але я бачив, що він скосив на мене погляд, перевіряючи, чи стежу я за його міркуваннями.

— Гадаєте, людина не відчуває матеріальної скрути, якщо курить люльку за сім шилінгів? — спитав я.

— Він курить grosvenорську суміш по вісім пенсів за унцію, — пояснив Голмс, постукавши по голівці люльки та вибивши на долоню трохи тютюну. — Але ж можна й за половину такої ціни купити якісний тютюн, отже, йому не доводиться рахувати дріб'язок.

— А інші пункти?

— Він має звичку прикурювати від лампи та газового пальника. Бачите, що люлька дуже обсмалена з одного боку. Сірник такого, звісно, не наробить. З якого дива стане людина, розпалюючи люльку, тримати сірник збоку? А ось прикурити від лампи, не обпаливши головки, ви не зможете

те. Їй обпалена вона з правого боку. Звідси випливає, що її власник шульга. Спробуйте самі прикурити від лампи та переконайтеся, наскільки природно, якщо ви праворукий, ви піднесете люльку до вогню лівим боком. Іноді ви, можливо, зробите й навпаки, але не чинитимете так щоразу. Цю люльку постійно підносили правим боком. Далі, дивіться, він прогриз бурштин наскрізь. Це може зробити лише кремезний, енергійний чоловік із міцними зубами. Але, здається, я чую на сходах його кроки, тому нам випаде нагода розглянути щось цікавіше за люльку.

Не минуло й хвилини, як двері відчинилися, і в кімнату зайшов високий чоловік. На ньому був бездоганний, але не екстравагантний темно-сірий костюм, у руках він тримав коричневий фетровий капелюх із широкими крисами. Виглядав років на тридцять, хоча насправді був, мабуть, старшим.

— Даруйте, — почав він дещо збентежено. — Гадаю, мені слід було постукати. Так, певна річ, треба було... Розумієте, я трохи засмучений, тим усе пояснюється...

Відвідувач помацав рукою чоло, як робить людина, що не зовсім добре відчувається, а потім не сів, а швидше впав на крісло.

— Бачу, що ви дві ночі не спали, — зауважив Голмс спокійною, врівноваженою інтонацією. — Це втомлює людину більше, ніж робота, і навіть більше, ніж насолода. Дозвольте спитати, чим можу вам допомогти?

— Мені потрібна ваша порада, сер. Не знаю, що мені робити, все в моєму житті пішло шкереберть.

— Ви б хотіли скористатися моїми послугами детектива-консультанта?